

JOHN
BOYNE

Skrytá
zuřivost
srdce

Vítěz ceny *The Glass Bell Award*,
román roku

Skrytá
zuřivost
srdce

John Boyne

Skrytá
zuřivost
srdce

slovar

Copyright © John Boyne 2017
Translation © Runka Žaludová 2018
Czech edition © Nakladatelství Slovart, spol. s r. o., Praha 2019

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, uložena ve vyhledávacím systému či šířena jakýmkoliv způsobem (elektronicky, mechanicky, kopírováním, nahráváním či jinak) bez předchozího svolení majitelů autorských práv.

Z anglického originálu *The Heart's Invisible Furies*,
který vydalo nakladatelství Penguin Random House,
přeložila Runka Žaludová
Redakce Michaela Šmejkalová
Editor Jan Pavel

Produkce Dana Klimová
Original design concept by Richard Ogle/TW
Obálku pro české vydání podle originálu zpracoval Oleg Kolomijec

Vydalo Nakladatelství Slovart, spol. s r. o., v Praze roku 2019
Sazba Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tisk FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Cena uvedená na obálce je nezávazným
doporučením pro koncové prodejce.

ISBN 978-80-7529-804-1
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
www.slovart.cz

Johnu Irvingovi

Obsah

Část I.: Hanba

1945: Kukačka v hnízdě	11
1952: Vulgarita popularity	53
1959: Zpovědní tajemství	105
1966: V hadím domě	171
1973: Udržet ďábla na uzdě	233

Část II.: Exil

1980: Zadní trakt	301
1987: Pacient 741	343

Část III.: Smíření

1994: Otcové a synové	407
2001: Fantomová bolest	471
2008: Stříbrný surfař	517

Epilog:

2015: Z přístavu na širé moře	543
-------------------------------	-----

„Myslím si to jenom já, že celý svět je každým dnem horší?“ zeptala se Marigold a podívala se přes stůl se snídaní na svého manžela Christophera.

„Rozhodně,“ odpověděl. „Myslím...“

„To byla řečnická otázka,“ pravila Marigold a zapálila si cigaretu, toho dne šestou. „Nekomplikuj si prosím život vytvářením nějakého názoru.“

Maude Averyová, *Skřivánčí píseň*
(1950)

ČÁST I.
HANBA

1945

Kukačka v hnízdě

Dobří lidé z Goleenu

Dávno předtím, než jsme zjistili, že byl otcem dvou dětí se dvěma různými ženami, jednoho v Drimoleague a druhého v Clo-nakilty, stál otec James Monroe před oltářem kostela Naší paní, hvězdy moří ve farnosti Goleen v Západním Corku a označil mou matku za děvku.

Rodina seděla pohromadě ve druhé řadě, můj dědeček u uličky zrovna kapesníkem leštil bronzovou plaketu s vyrytými jmény jeho rodičů, která byla přibita k opěradlu dřevěné lavice před ním. Měl na sobě nedělní oblek, který večer předtím vyžehlila babička, jež si ovíjela jaspisové korálky růžence kolem svých pokřivených prstů a neslyšně pohybovala rty, až dědeček položil svou ruku na její a dal jí tak najevo, aby zachovala klid. Vedle ní sedělo seřazeno podle věku a stupně blbosti mých šest strýčků a tmavé hlavy jim svítily růžově navoněnou pomádou. Každý byl o kousek menší než ten druhý a tvořili tak sestupnou řadu. Chlapci se velmi snažili, aby toho rána neusnuli; noc předtím se ve Skullu tančilo a oni se vrátili dost unavení a spali jen pár hodin, než je otec vzbudil na mši.

Na konci lavice, vedle dřevořezby desátého zastavení křížové cesty, seděla moje matka, žaludek stažený hrůzou z toho, co nastane. Ani se neodvážila vzhlednout.

Mše začala obvyklým způsobem, vyprávěla mi, kněz otráveně prováděl úvodní rituály a shromáždění falešně zpívalo Kyrie. William Finney, matčin soused z Ballydevlinu, prošel s velkou okázalostí k pultíku k prvnímu a druhému liturgickému čtení, před mikrofonem si odkašlal a poté začal vyslovovat každé slovo s dramatickou naléhavostí, s níž by mohl uspět i na scéně Opatského divadla. Otec Monroe, celý zpotený pod tíhou vrstveného roucha i intenzity svého hněvu, jej následoval s aklamací a slovem Božím, pak všechny vyzval, aby usedli, a tři červeně oděni ministranti odcupitali do své postranní lavice a vyměňovali si vzrušené pohledy. Zřejmě si přečetli kněžovy poznámky předtím v sakristii nebo zaslechli,

jak si opakuje řeč, když si přetahoval sutanu přes hlavu. Nebo prostě jen věděli, jaké krutosti je ten muž schopen, a byli šťastni, že tentokrát nebude namířena proti nim.

„Moje rodina žije v Goleenu, kam až záznamy sahají,“ začal a rozhlížel se po sto padesáti vztyčených hlavách, mezi nimiž byla jedna sklopená. „Slyšel jsem hroznou pověst, že můj pradědeček měl rodinu v Banty, ale nikdy jsem nenašel svědectví, které by to potvrzovalo.“ Ve shromáždění se ozvalo uznalé pousmání, trocha místní bigotnosti nikdy neurazí. „Moje matka,“ pokračoval, „dobrá žena, tuto farnost milovala. Došla svého konce, aniž kdy opustila pár čtverečních mil Západního Corku, a ani na okamžik toho nelitovala. Žijí zde dobří lidé, říkála mi vždycky. Dobří, čestní katolíci. A víte co, nikdy jsem neměl důvod o jejich slovech pochybovat. Až dodnes.“

Kostelem proběhlo tiché zachvění.

„Až dodnes,“ opakoval otec Monroe pomalu a zarmouceně zavrtěl hlavou. „Je tu dnes přítomna Catherine Gogginová?“ Rozhlédl se, jako by neměl ponětí, kde by ji měl hledat, přestože celých šestnáct let seděla každou neděli ve stejné lavici. Na chvíli se všechny hlavy přítomných mužů, žen a dětí obrátily jejím směrem. Všechny hlavy, s výjimkou dědečkovy a šesti strýčků, kteří pevně hleděli kupředu, a babičky, jež hlavu sklopila, právě když matka tu svou pozvedla, aby čelila hanbě. „Catherine Gogginová, tady jsi,“ řekl kněz, usmál se na ni a pokynem ji zval dopředu. „Pojď sem ke mně jako poslušná dívka.“

Matka pomalu vstala a vydala se k oltáři, k místu, kde předtím byla jen u svatého přijímání. Tvář neměla rudou, jak mi po mnoha letech vyprávěla, ale bledou. V kostele bylo toho dne horko, vedro vrcholného léta posílené dechem vzrušených farníků, a ona se cítila nejspíše v obavě, aby neomdlela a nezůstala ležet na mramorové podlaze, kde by uvadala a rozpadala se jako odstrašující příklad pro ostatní dívky jejího věku. Nervózně zírala na otce Monroa a na malý okamžik pocítila jeho záštiplný pohled, než jej odvrátil.

„Jako by se rozpouštělo máslo,“ řekl páter Monroe a přehlédl své stádečko s náznakem úsměvu. „Kolik ti je let, Catherine?“ zeptal se.

„Šestnáct, otče,“ řekla matka.

„Řekni to víc nahlas. Tak, aby tě mohli slyšet i všichni ti slušní lidé vzadu.“

„Šestnáct, otče.“

„Šestnáct. Teď zvedni hlavu a podívej se na své sousedy. A na svou matku a otce, kteří žili poctivý křesťanský život a následovali tak své rodiče. Na své bratry, kteří dobře vědí, jak být správnými mladými muži, tvrdě pracují a nesvedou žádné děvče na scestí. Vidíš je, Catherine Gogginová?“

„Ano, otče.“

„Až tě vyzvu, abys promluvila, sama si tím před tímto oltářem ušetříš políček, a v tomto kostele není ani jedna duše, která by mi to dávala za vinu.“

„Ano, otče,“ opakovala, teď hlasitěji.

„Dobrá. Bude to jedinkrát, kdy proneseš taková slova v kostele, uvědomuješ si to, děvče? Nikdy tu nebudeš mít svatební den. Ruce vztahuješ ke svému kulatému břichu, jak vidím. Skrýváš snad nějaké tajemství?“

Teď lidé v lavicích zalapali po dechu. Právě na tohle shromáždění čekalo – na co také jiného – a teď všichni čekali na potvrzení. Oči přátel i nepřátel si vyměňovaly pohledy, v jejich hlavách se teprve připravovala slova. *Ti Gogginové, řeknou. Nic jiného jsem od té rodiny nečekal. On sotva dokáže napsat své jméno na kus papíru a ona je kapitola sama pro sebe.*

„Já nevím, otče,“ řekla matka.

„Ty nevíš. Samozřejmě, že nevíš. Jsi jen malá děvka, která nemá víc rozumu než králík v kotci. A zrovna takovou morálku, dodávám. A vy všechny dívky tam,“ řekl teď zvýšeným hlasem, zatímco se obrátil k lidem z Goleenu, kteří seděli v lavicích jako přibití, když na ně ukázal, „vy všechny mladé dívky se podívejte na Catherine Gogginovou a pamatujte si, co se stane děvčatům, která si zahrávají příliš brzy a nevázaně se svou počestností. Budou mít v břiše dítě a žádného manžela, který by se o ně postaral.“

Kostel zahučel. Jedna dívka otěhotněla minulý rok na ostrově Sherkin. Byl z toho ohromný skandál. To samé se stalo ve Skibbereenu předloni o Vánocích. Ponese Goleen stejné znamení hanby? Jestli ano, ta zpráva se roznese po celém Západním Corku do odpoledního čaje.

„Teď, Catherine Gogginová,“ pokračoval páter Monroe, položil jí ruku na rameno a pevně jí ho stiskl mezi prsty. „Před

Bohem a svou rodinou a všemi dobrými lidmi z této farnosti musíš jmenovat toho holobrádka, který s tebou lehával. Jmenuj ho hned, aby musel jít ke zpovědi a mohlo mu být odpuštěno v očích Páně. A pak odejdeš z tohoto kostela a z této farnosti a nebudeš více špinit jméno Goleenu, rozumíš mi?“

Vzhlédla a otočila se k mému dědečkovi, jehož tvář byla jako z kamene a zírala na sochu ukřižovaného Krista visící za oltářem.

„Tvůj ubohý tatínek ti nepomůže,“ řekl kněz, který sledoval směr jejího pohledu. „Určitě už s tebou nechce mít nic společného. Řekl mi to sám včera večer, když přišel do presbytáře, aby mi tu hanebnou novinu oznámil. A nechť tu nikdo neobviňuje Boska Goggina z ničeho, protože on vychovává své děti správně, vychovává je v duchu hodnot církve katolické, a jak by tedy mohl být žalován za jedno zkažené jablko v celém sudu zdravých? Hned mi řekni jméno toho holobrádka, Catherine Gogginová, řekni mi jeho jméno, abychom tě mohli vypudit a nemuseli se více dívat na tvou nečistou tvář. Nebo jeho jméno neznáš, je to tak? Bylo jich tolik, že si nejsi jistá?“

Lavicemi zašuměl tichý nesouhlas. Kongregace si přeci jen uvědomovala, že tohle by mohlo zajít příliš daleko, protože by všichni jejich synové mohli být podezíráni z nemorálnosti. Páter Monroe, který v tomto kostele pronesl za dvě desítky let stovky kázání, takovému tichému protestu velmi dobře rozuměl, a proto poněkud couvl.

„Ale ne,“ řekl. „Kdepak. Je v tobě ještě trochu poctivosti a šlo jen o jednoho mladíka. Ale musíš mi sdělit jeho jméno, hned teď, Catherine Gogginová, nebo důvod, proč jej tajíš.“

„Neřeknu,“ pravila moje matka a zavrtěla hlavou.

„Cože?“

„Neřeknu,“ opakovala.

„Tak ty neřekneš? Stydět jsi se měla dřív, teď už se rozpakovat nemusíš. To jméno, děvče, nebo přísahám tady před křížem, že tě vypráskám z tohoto Božího domu v hanbě.“

Rozhlédla se po kostele. Bylo to jako ve filmu, vyprávěla mi později, neboť všichni tajili dech a čekali, na koho ukáže obviňujícím prstem, a každá matka se modlila, aby to nebyl její syn. Nebo hůře její manžel.

Otevřela ústa a zdálo se, že už už odpoví, ale rozhodla se mlčet a zavrtěla hlavou.

„Neřeknu,“ opakovala tiše.

„Tak pokročíme dál,“ prohlásil páter Monroe, stoupl si za ni a vši silou ji nakopl do zad vysokou botou, takže se potácela dolů po oltářních schodech s rukama před sebou, protože i v tak raném stadiu mého vývoje mne chránila za každou cenu. „Vypadni odsud, ty děvko, klid se z Goleenu a odnes si svou hanbu někam jinam. V Londýně jsou domy, které byly postaveny pro takové jako ty a v kterých jsou postele, do nichž si můžeš lehnout na záda a roztáhnout nohy pro každého a pro nejrůznější individua, abys ukojila své odporné choutky.“

V hrůzném vzrušení z jeho slov shromáždění lapalo po dechu, dospívající chlapci se při těch představách chvěli, a když se zvedla ze země, kněz k ní opět přistoupil a táhl ji za paži kostelní lodí, plivaje jí na ústa a do obličeje, tvář měl rudou rozhořčením a jeho vzrušení bylo viditelné i těm, kteří nevěděli, kam s očima. Moje babička se rozhlížela, ale dědeček ji štípl do paže, takže se zase odvrátila.

Strýček Eddie, nejmladší ze šestice a věkem nejbližší mé matce, vstal a zvolal: „Tak dost, už toho bylo dost!“ a při těchto slovech vstal i dědeček a srazil syna jednou ranou do čelisti. Moje matka už víc neviděla, protože páter Monroe ji vyvedl ven na hřbitov a řekl jí, že musí opustit vesnici do hodiny a že od tohoto data nesmí být jméno Catherine Gogginové ve farnosti Goleen vyřčeno ani slyšeno.

Ležela na zemi, jak mi vyprávěla, několik minut, věděla, že mše bude ještě dobrou půlhodinu pokračovat, takže měla dost času utéct, pomalu se sebrala a šla směrem k domovu, kde jak tušila, na ni u dveří bude čekat sbalený ranec.

„Kitty.“

Hlas ji přiměl otočit se a s překvapením shledala, že se k ní nejistě blíží můj otec. Všimla si ho v zadní lavici, samozřejmě, když ji kněz vláčel ke dveřím, a všimla si i znamení hanby v jeho tváři.

„Nestačilo ti to?“ zeptala se, sáhla si rukou na ústa a setřela si krev, která jí zašpinila ruce se zanedbanými nehty.

„To jsem přece vůbec nechtěl,“ řekl jí. „Mrzí mě, že máš problémy, opravdu.“

„Já že mám problémy?“ zeptala se. „Měly by to být naše problémy.“

„Ale jdi, Kitty,“ řekl a oslovoval ji jménem, jímž ji nazýval od dob, kdy byla ještě dítě. „Nebud' taková. Tady máš pár liber,“ dodal a podal jí irské bankovky.

„Tohle ti pomůže začít někde jinde.“

Chvilí se na ně dívala a pak je zvedla vzhůru a pomalu je vpůli roztrhla.

„Ale Kitty, to snad není třeba...“

„Ať ten chlap tam vykládal, co chtěl, nejsem žádná děvka,“ řekla mu, zmačkala kousky bankovek do kuličky a hodila ji po něm. „Nech si svý peníze. Stačí trochu lepidla a můžeš za ně tetě Jean koupit něco hezkýho na sebe.“

„Ježíši, Kitty, musíš tolik křičet?“

„Znovu už to neuslyšíš,“ řekla mu, otočila se a zamířila domů a pak na podvečerní autobus do Dublinu. „Hodně štěstí.“

A s těmito slovy opustila Goleen, své rodné město, které nespatří dalších šedesát let, do doby, než se mnou bude stát na tomto hřbitově mezi náhrobními kameny, připomínajícími rodinu, která ji vyhnala.

Jednosměrná jízdenka

Samozřejmě měla nějaké úspory, pár liber, které si za poslední léta nasrádala do punčochy v zásuvce šatníku. Starší teta, která byla v době matčiny potupy už tři roky po smrti, jí občas dávala deset pencí, když jí vyřídila pochůzky, a časem se tato částka proměnila na jednu libru šedesát, což roku 1945 nebyla malá suma. A pak měla ještě třicet pencí od křtu a dalších čtyřicet od biřmování. Nikdy nebyla rozhazovačná. Moc toho nepotřebovala a věci, které by se jí mohly líbit, ani neznala.

Jak očekávala, doma na ni čekal sbalený vak, pečlivě složený hned u vchodu s kabátem a kloboukem navrchu. Svršky přehodila přes opěradlo pohovky, protože už byly obnošené a ona tušila, že nedělní šaty ze skříně se jí v Dublinu budou hodit víc. Otevřela zásuvku, aby se podívala po punčochové peněžence, a opravdu tam byla, se svým pečlivě skrytým tajemstvím, stejně jako bylo to její, dokud předchozího večera nevešla matka do její ložnice bez zaklepání a nepřistihla ji před zrcadlem se sundanou halenkou, jak si jednou rukou hladí vypouklé břicho ve směsi hrůzy a fascinace.

Starý pes k ní vzhlédl ze svého místa před krbem a dlouze zívl, ale nepřiběhl a nezavrtěl ocasem, jak činil obvykle v naději na poplácání či pochvalu.

Vrátila se do ložnice a ještě naposledy se rozhlédla, jestli jí nenapadne ještě něco, co by mohla potřebovat. Měla samozřejmě knížky, ale všechny je už přečetla a v budoucnu si třeba pořídí jiné. Na nočním stolku stála porcelánová soška svaté Bernadetty, kterou bez jakéhokoli smysluplného důvodu, kromě chuti naštvat rodiče, obrátila tváří ke zdi. Byl tu také malý hrací strojek, původně patřící matce, do něhož si ukládala různé památky a malé poklady a do kterého teď nahlížela. Baletka se točila a hrála melodii z Pugniho *Esmeraldy*, jenže pak se rozhodla, že tyto věci patří k jinému životu, krabičku prudce zavřela, baletka se předklonila v pase a úplně zmizela.

Páni, pomyslela si, zatímco naposledy odcházela z domu a vydala se po silnici k poště, kde si sedla na suchou trávu. Když přijel autobus, usadila se dozadu k otevřenému oknu a zhluboka dýchala, aby se jí neudělalo špatně. Projížděli skalnatou krajinou k Ballydehobu a pak kolem Leapu a dál k Bandonu a Innishannonu a nakonec zahruli na sever do Cork City, města, kde nikdy nebyla, ale o němž jí vyprávěl otec, že je plné hráčů, protestantů a opilců.

Za dvě pence si dala miskou rajčatové polévky a šálek čaje v kavárně na Lavittském nábřeží a pak se prošla kolem řeky Lee k Parnellskému náměstí, kde si za dalších šest pencí koupila jízdenku do Dublinu.

„Deset pencí zpátky,“ řekl jí řidič a chrastil drobnými v brašně, když jí vracel. „Ušetřila byste, kdybyste si koupila zpáteční jízdenku.“

„Ale já zpátky nepojedu,“ odpověděla, vzala si od něj jízdenku a pečlivě si ji uložila do peněženky, protože si pomyslela, že jde o předmět, který je potřeba si uschovat jako papírovou vzpomínku, jež ponese datum počátku jejího nového života, vyražené tlustým černým razítkem.

Pryč z Ballincolligu

Když se autobus odpoutal od nábřeží a vydal se cestou na sever, méně statečná osoba by cítila strach nebo únavu,